

La Llei 24/2009, del 23 de desembre, del Síndic de Greuges: novetats principals

Josep Vendrell

Secretari de Relacions Institucionals i Participació

1. Introducció
2. Nou àmbit d'actuació i noves capacitats
3. Regulació detallada de la tramitació dels procediments
4. Estatut del Síndic o Síndica de Greuges
5. Atribució de la condició d'autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants
6. Altres aspectes per destacar: els adjunts, la nova organització interna i les relacions de col·laboració
7. Conclusions i noves perspectives de futur

1. Introducció

El dia 17 de desembre de 2009 el Parlament de Catalunya va aprovar la Llei del Síndic de Greuges, una llei que significa un pas més en el desplegament de l'Estatut, que adapta la llei reguladora de la institució més enllà dels imperatius legals a les noves exigències de modernitat i a les necessitats posades de manifest amb els anys d'experiència i de funcionament de la institució. La Llei 24/2009, de 23 de desembre, del Síndic de Greuges, es va publicar en el *Diari Oficial de la Generalitat de Catalunya* el dia 30 de desembre de 2009. Després de més de 25 anys d'actuació del Síndic de Greuges, amb aquesta nova regulació es dibuixa un Síndic més proactiu i amb més capacitat d'iniciativa, se li atribueix un àmbit d'actuació més extens i es reforça, per tant, la mateixa institució i la seva capacitat d'incidència. Entre les noves capacitats d'incoació destaca la possibilitat de sol·licitar un dictamen al Consell de Garanties Estatutàries.

Aquesta nova Llei és una mostra, també, de la rellevància social i institucional del Síndic, que vetlla i tutela els drets i les llibertats de les persones davant l'acció i la inacció de l'actuació administrativa, que estén ara la seva activitat a la defensa de les llibertats i els drets constitucionals i estatutaris. El Síndic exerceix les seves funcions sense estar dotat de facultats decisòries, no pot imposar modificacions ni anul·lar les actuacions que s'han dut a terme, és el que s'ha anomenat una "magistratura de persuasió", perquè la incidència que té i l'eficàcia de les seves resolucions es desprenen del rigor, l'objectivitat i la independència amb què desenvolupa l'actuació. La seva autoritat rau en el prestigi de la institució i l'acceptació social, derivada també de l'especial posició que té en el sistema constitucional, i que en el cas del Síndic de Greuges s'ha vist confirmada per l'actuació consolidada durant tots aquests anys i pel grau d'acceptació de les administracions de les seves resolucions.

L'ombudsman, o defensor del poble, apareix en la Constitució sueca de 1809 i aquest tipus d'institució es generalitza a tot Europa per l'agilitat que té i per cobrir les limitacions dels sistemes de control tradicionals, com el parlamentari o el judicial. Es defineix per un caràcter independent, per l'agilitat i la flexibilitat de la seva actuació i perquè, malgrat no estar dotat de facultats vinculants, disposa d'una gran capacitat d'incidència.

El transcurs dels anys d'actuació i d'experiència ha permès analitzar la configuració del Síndic de Greuges respecte altres ombudsmen de caràcter autonòmic o de dret comparat. Aquesta nova regulació de la institució defineix el Síndic com un dels ombudsmen més avançats d'Europa quant a facultats i potencialitats d'actuació. Destaca la competència que li correspon de vetllar pel dret a la bona administració i pel dret a accedir en condicions d'igualtat als serveis públics i als serveis econòmics d'interès general i la seva designació com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants. Un altre aspecte que es potencia amb aquesta nova



El conseller Joan Saura va exposar la nova Llei del Síndic de Greuges durant el ple del Parlament
Foto: Parlament de Catalunya. Xavier Prat

regulació són les relacions exteriors, quan es preveu la possibilitat que participi i s'integri en organitzacions internacionals que bé tinguin per objecte la promoció de la figura dels ombudsmen o bé la defensa i promoció dels drets i les llibertats i, en particular, la defensa i promoció del dret a una bona administració.

Aquesta és una llei de desenvolupament bàsic de l'Estatut d'autonomia de Catalunya, de conformitat amb l'article 62.2, que estableix que tenen aquesta condició les lleis que regulen directament determinades matèries esmentades pel text estatutari, entre les quals cal assenyalar la llei que regula l'Estatut personal del Síndic de Greuges, les incompatibilitats, les causes de cessament, l'organització i les atribucions de la institució, prevista en l'article 79.3 de l'Estatut. L'aprovació, la modificació i la derogació d'aquestes lleis requereixen el vot favorable de la majoria absoluta del Ple del Parlament en una votació final sobre el conjunt del text, llevat que l'Estatut n'estableixi una altra.

D'altra banda, cal tenir en compte que l'elaboració d'aquesta llei ha estat una prioritat del Govern des de la vigència de l'Estatut i que el Parlament de Catalunya en diverses ocasions havia posat de manifest la necessitat d'adaptar el marc institucional a les previsions estatutàries, en concret amb l'aprovació de la nova regulació del Síndic de Greuges. Així es va expressar en la Resolució 30/VIII, sobre el desplegament de l'Estatut d'autonomia, de 29 de març de 2007, i en les diferents resolucions subsegüents als debats d'orientació política del Govern.

La Llei del Síndic de Greuges respon, doncs, al manament estatutari de l'article 79.3 de l'Estatut. L'Estatut preveu el Síndic de Greuges com una institució estatutària i la seva existència es configura de forma imperativa, a diferència de la regulació estatutària anterior, que preveia la seva creació de manera potestativa, com una opció del Parlament de Catalunya. El desplegament de la previsió de l'Estatut de 1979 es va palesar amb la Llei 14/1984, de 20 de març, modificada el 1989, que va regular la institució i en va establir el règim d'organització i funcionament. En canvi, la regulació actual de l'Estatut inclou el Síndic de Greuges dins el títol II de les institucions, en el si del capítol V, dedicat a "Altres institucions de la Generalitat", juntament amb el Consell de Garanties Estatutàries, la Sindicatura de Comptes i el Consell de l'Audiovisual de Catalunya, definint-lo, doncs, d'aquesta manera, com una institució estatutària de necessària existència.



2. Nou àmbit d'actuació i noves capacitats

La nova Llei del Síndic de Greuges, d'acord amb les previsions estatutàries dels articles 78 i 79, atribueix les competències bàsiques del Síndic de Greuges i en determina els principis d'organització i de funcionament. La Llei s'estructura en nou títols, en 89 articles, quatre disposicions transitòries, tres disposicions modificatives i una disposició final única.

Destaca, en primer terme, el doble objecte de la norma, que, d'una banda, regula la institució del Síndic i, de l'altra, li atorga el caràcter d'autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, a l'empara del Protocol facultatiu de la Convenció de les Nacions Unides, condició que es regula amb detall en el títol VIII de la Llei. Es defineix la seva naturalesa com un òrgan de caràcter unipersonal, amb autonomia reglamentària, organitzativa, funcional i presupostària, escollit pel Parlament.

2.1. Ampliació dels àmbits actuació

Una de les novetats principals de la regulació actual és l'ampliació de l'àmbit d'actuació, d'acord amb les previsions estatutàries, de manera que, en l'exercici de les seves funcions de protecció i defensa dels drets de les persones, el Síndic pot supervisar no solament l'activitat de l'Administració de la Generalitat i l'Administració local de Catalunya, sinó el conjunt del sector públic que comprèn també les empreses privades gestores de serveis públics o que acompleixen activitats d'interès general. L'article 26 de la Llei preveu expressament els subjectes sotmesos a la supervisió del Síndic.

El Síndic pot supervisar no solament l'activitat de l'Administració de la Generalitat i l'Administració local de Catalunya, sinó el conjunt del sector públic i les empreses privades gestores de serveis públics

Així mateix, el Síndic pot supervisar l'activitat de l'Administració general de l'Estat a Catalunya, en els supòsits i en els termes en què s'acordi expressament per conveni de col·laboració amb el Defensor del Poble. Cal assenyalar que les relacions entre el Síndic de Greuges i el Defensor del Poble, regides, d'acord amb la normativa anterior, pel principi de coordinació, passen a regir-se, per menció expressa de l'Estatut, pel principi de col·laboració. Es preveuen també les funcions del Síndic en relació amb l'Administració de justícia a Catalunya, pel que fa als aspectes relatius als mitjans personals o materials, en allò que sigui competència de la Generalitat. Cal recordar que és un element definidor dels ombudsmen l'exercici de les seves funcions envers l'actuació de les administracions públiques, i queden excloses de la seva supervisió les actuacions del poder legislatiu i judicial, així com les relacions que tenen lloc en l'àmbit privat.

2.2. Ampliació de l'esfera material als drets estatutaris

També s'amplia la seva esfera material, que es fa extensiva al nou catàleg de drets estatutaris. Tal com preveu expressament l'article 4 de la Llei, el Síndic de Greuges vetlla per la protecció i la defensa de les llibertats i els drets reconeguts per la Constitució, per l'Estatut i per les normes de desenvolupament corresponents. Així mateix, s'assenyala que li correspon la defensa dels drets dels infants i dels adolescents i les adolescents reconeguts per la Convenció de les Nacions Unides sobre els drets de l'infant i per la legislació sobre la infància i l'adolescència.

Malgrat que les funcions de garantia dels drets i les llibertats constitucionals no han variat, la introducció d'un catàleg de drets que ha fet l'Estatut d'autonomia atorga una nova dimensió a les funcions de vetlla i garantia que corresponen al Síndic. Entre els drets recollits en l'Estatut hi ha drets directament accionables davant l'Administració, element que dóna una nova efectivitat a les actuacions del Síndic de Greuges. En l'article 5 de la Llei es preveu que el Síndic ha d'adoptar una carta dels drets dels usuaris i usuàries dels serveis del Síndic i que la carta haurà de ser publicada i posada en coneixement de la Comissió del Síndic.

2.3. Regulació més detallada de les funcions i competències i noves capacitats

Amb aquesta nova regulació de la institució del Síndic s'ha previst de manera més detallada quines són les competències que li corresponen per a l'exercici de les seves funcions: investigar i resoldre queixes i les actuacions d'ofici; sol·licitar la realització d'auditories o d'inspeccions internes; dur a terme estudis de caràcter general o bé elaborar informes sobre el compliment de les resolucions i sobre matèries de la seva competència; suggerir o recomanar, com a resultat d'un procediment d'investigació, l'aprovació d'una disposició normativa o la modificació de normes, i atendre les consultes que se li formulin.

Destaquen dues competències noves. En primer lloc, la competència per sol·licitar dictamen al Consell de Garanties Estatutàries sobre els projectes i les proposicions de llei sotmesos a debat i aprovació del Parlament i dels decrets llei sotmesos a convalidació del Parlament, quan regulen drets reconeguts per l'Estatut, competència que reforça els mecanismes de què disposa la institució del Síndic de Greuges com a garant dels drets i llibertats dels ciutadans i ciutadanes de Catalunya, i que fins ara només s'havia previst en el Reglament provisional d'organització i funcionament del Consell Consultiu, que atorgava legitimació al Síndic per sol·licitar dictàmens al Consell sobre l'adequació a la Constitució i a l'Estatut de normes generals dictades pel Govern de la Generalitat per a l'execució de les lleis. El dictamen emès pel Consell de Garanties Estatutàries podrà ser vinculant en els casos en què s'aprecii vulneració de drets.

El Síndic té ara competències per sol·licitar dictamen al Consell de Garanties Estatutàries sobre els projectes i proposicions de llei que aprova el Parlament

En segon lloc, cal fer una referència especial a la competència del Síndic per vetllar perquè les administracions garanteixin el dret a una bona administració i el dret a accedir en condicions d'igualtat als serveis públics i als serveis econòmics d'interès general, ambdós reconeguts en l'article 30 de l'Estatut. L'atribució expressa d'aquesta competència té com a objectiu donar cobertura legal al 50% de l'actuació del Síndic, segons es reconeix en les memòries anuals de l'actuació del Síndic, en la mesura que aquest dret engloba totes les actuacions irregulars de les administracions, ja siguin respostes o notificacions endarrerides o irregulars, dilacions indegudes en la resolució dels procediments o bé la mala prestació de serveis públics, actuacions respecte les quals els particulars no poden interposar recursos administratius ni judicials, ja que no constitueixen vicis del procediment ni causes de nul·litat. A més, cal tenir en compte que la tutela d'aquest dret és una competència que recull gairebé tots els ombudsmen europeus i d'altres països.

En darrer terme, al Síndic li correspon també promoure la conciliació i exercir dins el seu àmbit funcions de mediació o de composició de controvèrsies. L'atribució de les funcions i competències que corresponen al Síndic veu la seva traducció en el títol V, que incorpora una regulació detallada dels diferents procediments, en precisa els requisits de forma i procediment i dota, d'aquesta manera, l'actuació del Síndic d'un règim jurídic precís com a element de garantia i de seguretat jurídica per a les persones que s'hi adrecen i per a les administracions i altres entitats que són objecte de supervisió.

3. Regulació detallada de la tramitació dels procediments

Es diferencien quatre tipus procedimentals diferents. Primerament, els procediments de queixa i les sol·licituds d'actuacions d'ofici; en segon lloc, els procediments de recerca; en tercer terme, els procediments de conciliació, mediació i composició de controvèrsies, i en darrer lloc, sota la referència a altres procediments, es preveu la sol·licitud de dictamen al Consell de Garanties Estatutàries, les auditories i inspeccions internes i els estudis generals i informes.

Destaquen les diverses fórmules de concertació que el Síndic pot proposar als subjectes de la seva actuació a fi de facilitar la resolució del procediment mitjançant la conciliació, la mediació i la composició de controvèrsies. D'aquesta manera es reforça la tasca de la persona conciliadora, mediadora o componedora de controvèrsies del Síndic de Greuges, alhora que es preveu que pugui impulsar la interlocució amb les administracions, organismes, empreses i persones objecte de la seva supervisió, donant prioritat a la solució pactada dels conflictes.



D'altra banda, en el títol IV es regula la forma i el caràcter de les actuacions del Síndic, en concret s'hi preveu la tramitació telemàtica de les queixes, sol·licituds, comunicacions i consultes; la gratuïtat dels procediments; la reserva i protecció de dades que regeixen les seves actuacions; la intangibilitat dels terminis administratius i judicials, en tant que les actuacions del Síndic no alteren els terminis fixats en els procediments administratius i judicials per a l'exercici de les accions que corresponguin i la continuïtat de les seves actuacions, més enllà de les legislatures. Cal tenir en compte que la gratuïtat, la celeritat, l'antiformalisme i la publicitat són elements característics de l'actuació dels *ombudsmen*, en termes generals.

4. Estatut del Síndic o Síndica de Greuges

El títol II de la Llei regula l'estatut jurídic del Síndic o Síndica de Greuges, tal com preveu l'Estatut d'autonomia, que ha de fer la norma reguladora de la institució i n'ha d'establir les condicions d'elegibilitat i les causes d'incompatibilitat, el procediment d'elecció, la presa de possessió, el mandat i l'obligatòria declaració d'interessos. L'article 8 de la Llei preveu expressament que la síndica o el síndic ha de ser escollit per una majoria de tres cinquenes parts, en una sessió del Ple del Parlament convocada amb aquesta única finalitat. Malgrat això, no s'esmenta de forma expressa que és un alt comissionat parlamentari; el seu nomenament reforçat li confereix aquesta naturalesa.

Destaca l'allargament del mandat que amb aquesta nova regulació és de nou anys, respecte del mandat establert pel règim anterior, de cinc anys. S'equipara el seu mandat al d'altres membres d'òrgans constitucionals i estatutaris com els membres del Tribunal Constitucional o els consellers del Consell de Garanties Estatutàries.

Es preveu però, de forma expressa, que el síndic o síndica de greuges no podrà ser reelegit per al mandat immediatament posterior. Amb aquest impedi-



Detall de la façana del nou edifici del Síndic de Greuges de Catalunya
Foto: Greg Goodwin



ment d'exercir dos mandats consecutius es reforça la independència de la institució, que desenvoluparà el seu mandat durant un període molt més ampli i, d'aquesta manera i amb caràcter general, s'allunya el termini de mandat de les legislatures. D'altra banda, amb la no reelecció per a un mandat posterior, es garanteix el relleu en la persona que exerceix el càrrec.

Una altra diferència notable respecte la Llei anterior és que s'impedeix, a través de la disposició modificativa segona de la Llei, que el mateix Parlament pugui revocar el mandat del Síndic, i deixa sense efecte la regulació que estableix aquesta possibilitat, a més d'enfortir així, de nou, el grau d'independència i d'autonomia de la institució. La norma a la qual es fa referència és l'article 3 de la Llei 14/2005, de 27 de desembre, sobre la intervenció del Parlament de Catalunya en la designació de les autoritats i els càrrecs de designació parlamentària.

Dins d'aquest mateix títol es regulen les prerrogatives, les garanties, el tractament i el protocol, les causes de cessament i suspensió i el procediment per a la suspensió i l'exercici de les funcions en aquest supòsit, tots aspectes que es regulen amb detall. El Síndic de Greuges, com ja s'ha assenyalat, disposa d'importants elements definidors que reforcen la seva posició d'independència funcional i d'imparcialitat en relació amb la resta de poders i institucions de la comunitat autònoma, com són la seva autonomia reglamentària, organitzativa, funcional i pressupostària. Es duu a terme una regulació molt més detallada que amb el règim anterior, que fa un èmfasi especial en la seva independència, garantida amb la inamobilitat, autonomia i inviolabilitat per les opinions expressades en exercici de les seves funcions, l'estatut personal sota reserva de Llei.

5. Atribució de la condició d'autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants

La Llei del Síndic de Greuges li atribueix, en l'article 1, la condició d'autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants i desenvolupa aquesta atribució en el títol VIII, en els articles 78 i següents de la Llei, de conformitat amb el Protocol facultatiu de la Convenció de les Nacions Unides contra la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, adoptat per l'Assemblea General de les Nacions Unides el 18 de desembre de 2002, ratificat per Espanya el 4 d'abril de 2006 i a l'empara, tal com preveu el preàmbul de la Llei expressament, de l'article 196.4 de l'Estatut, que encomana a la Generalitat que, en l'àmbit de les seves competències, adopti les mesures necessàries per executar les obligacions derivades dels tractats i els convenis internacionals.

El Protocol preveu un sistema de prevenció de la tortura basat en la realització de visites programades i sense avís previ als llocs on es trobin persones privades de llibertat, un sistema que es basa en dos mecanismes. En primer lloc, es crea un nou òrgan internacional, el Subcomitè per a la Prevenció de la Tortura de les Nacions Unides i, en segon lloc, es preveu l'obligació dels Estats d'establir o designar, de forma complementària al seu propi mecanisme de prevenció, mecanismes nacionals, que poden ser un o més d'un, tot respectant el principi de llibertat de forma, d'autonomia organitzativa i de procediment de cada Estat membre a l'hora de configurar-lo. El mateix Protocol, en l'article 17, indica que cada Estat membre ha de mantenir, designar o crear, com a molt tard un any després de l'entrada en vigor del Protocol o de la seva ratificació o adhesió, un mecanisme nacional de prevenció o diversos. Aquests mecanismes han d'estar dotats d'independència funcional i orgànica i han d'estar integrats per persones expertes amb les aptituds professionals i coneixements requerits.

És, doncs, d'acord amb aquestes previsions que s'atribueix al Síndic de Greuges la condició d'autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants. La Llei es remet al Protocol a l'hora d'establir les competències que el Síndic exerceix com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants, de manera que el Síndic ha d'exercir les competències que el Protocol atribueix als organismes corresponents de cada Estat.

L'atribució de la condició d'autoritat per a la prevenció de la tortura al Síndic es fonamenta en la similitud de les funcions atribuïdes pel Protocol als mecanismes nacionals de prevenció amb les atribucions pròpies del Síndic, com a comissionat per a la vetlla i defensa de drets i llibertats. S'evita d'aquesta manera crear una nova institució a la qual correspongués únicament aquesta funció, evitant duplicitats en l'exercici de funcions de naturalesa similar. Tenint en compte l'àmplia experiència del Síndic de Greuges

en la defensa de drets i en l'exercici de funcions de supervisió, esdevé la institució adequada per exercir les funcions d'autoritat de prevenció de la tortura a Catalunya, sens perjudici de dotar-lo dels equips necessaris per exercir les noves funcions, en concret l'equip de treball del Síndic de Greuges per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants i el Consell Assessor, que té per funció assistir i assessorar el Síndic en les funcions que li corresponen com a autoritat.

El seu àmbit d'actuació s'estén a tots els espais en què es trobin persones privades de llibertat, siguin instal·lacions o centres localitzats a Catalunya o mitjans de transport que transcorrin pel seu territori, si aquests espais depenen de les administracions, els organismes i les empreses i persones a què fa referència l'article 78.1 de l'Estatut.

Així, de la mateixa manera que es preveu en l'article 3.2 de la Llei, per a la defensa i protecció dels drets i llibertats, s'estableix que per a l'exercici de les funcions que li corresponen com a autoritat en els espais que siguin de titularitat estatal i a fi de coordinar l'actuació amb l'autoritat estatal competent, haurà de promoure la signatura d'un conveni de col·laboració amb l'Estat per exercir les funcions. D'acord amb la recentment aprovada Llei orgànica 1/2009, de 3 de novembre, complementària de la Llei de reforma de la legislació processal per a la implantació de la nova oficina judicial, per la qual es modifica la Llei orgànica 6/1985, del poder judicial, l'autoritat d'àmbit estatal competent és el Defensor del Poble.

L'article 71 estableix que el Síndic com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura pot visitar periòdicament els espais on es troben les persones privades de llibertat, fer recomanacions a les autoritats competents i formular propostes i observacions sobre els avantprojectes de llei en aquesta matèria, així

L'article 71 estableix que el Síndic com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura pot visitar periòdicament els espais on es troben les persones privades de llibertat, i fer recomanacions a les autoritats competents

com exercir qualsevol altra funció atribuïda pel protocol facultatiu. Els articles 72 i 73 regulen, amb detall i de forma expressa, que el Síndic, com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura, té accés a la informació i pot entrevistar les persones privades de llibertat. Aquestes facultats no només es regulen en correspondència amb les previsions del protocol facultatiu, sinó també com una garantia més per poder exercir de manera incontrovertida funcions d'una importància tan significativa.

Cal tenir present que aquestes funcions s'exerceixen davant les autoritats administratives corresponents, en els centres on hi ha persones privades de llibertat, que no només s'estén a centres penitenciaris o tutelars, sinó també a centres sanitaris i centres d'acollida de menors. És necessari tenir en compte l'àmplia definició que fa el protocol del concepte *privació de llibertat*, que entén que és qualsevol forma de detenció o d'encarcerament o custòdia d'una persona, per ordre d'una autoritat judicial o administrativa o d'una altra autoritat pública, en una institució pública o privada de la

qual no pugui sortir lliurement. D'altra banda, en l'article 75 es preveu la relació de col·laboració entre el Síndic de Greuges i el Subcomitè per a la Prevenció creat pel protocol facultatiu, d'acord amb el que estableix l'article 20.f) del mateix Protocol.

Així doncs, el legislador català ha optat per formular una regulació de detall de les atribucions que corresponen al Síndic com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura de conformitat amb les previsions del Protocol, a diferència del legislador estatal, que ha designat el Defensor com a mecanisme nacional de prevenció sense entrar a regular l'àmbit o les potestats que li corresponen com a tal, de manera que les seves competències seran exercides per aplicació directa del Protocol facultatiu.

La Llei preveu en el capítol II d'aquest títol VIII, dedicat a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels inhumans o degradants, la regulació de l'equip de treball del Síndic en l'exercici d'aquestes funcions, i en el capítol III, la regulació del Consell Assessor del Síndic per a la prevenció de la tortura i altres penes o tractes cruels, inhumans o degradants i estableix que els seus membres han de ser escollits pel Parlament per a un mandat coincident amb el del Síndic o Síndica de Greuges. Es compon de dotze membres, dos d'escollits entre les persones proposades pels col·legis professionals d'advocats i dos, pels col·legis professionals en l'àmbit de la salut; quatre, per les organitzacions no governamentals de defensa dels drets humans, especialment aquelles que treballen en l'àmbit de prevenció de la tortura; dos, pels centres universitaris de recerca en matèria de drets humans, i dos professionals amb experiència en aquest àmbit.



El ple de Parlament va aprovar la nova Llei del Síndic de Greuges el mes de desembre passat
Foto: Parlament de Catalunya/Xavier Prat

6. Altres aspectes per destacar: els adjunts, la nova organització interna i les relacions de col·laboració

El títol III de la Llei del Síndic regula la figura dels adjunts i adjuntes i n'estableix l'estatut amb les condicions d'elegibilitat, el nomenament, el règim jurídic, les garanties i el seu cessament, que coincideix en garanties i incompatibilitats amb les del Síndic o Síndica. Està prevista la creació de l'adjunt o adjunta general i l'adjunt o adjunta per a la defensa dels drets dels infants i dels adolescents i les adolescents i s'obre la possibilitat que, per acord de la Comissió del Síndic, i a proposta del Síndic o Síndica, se'n puguin crear d'altres de sectorials. Destaca com a novetat, doncs, la creació potestativa dels adjunts o adjuntes sectorials, tenint en compte que amb el règim anterior únicament estava prevista la figura de la persona adjunta per a la defensa dels drets dels infants i la possibilitat de nomenar un adjunt o adjunta auxiliar, a designació del Síndic o Síndica, i amb la conformitat prèvia de la Comissió del Síndic.

D'altra banda, el títol X de la Llei regula l'organització i el règim intern, en què es preveu la potestat reglamentària del Síndic per aprovar el Reglament d'organització i règim intern de la institució i determinades previsions sobre l'estructura organitzativa i els mitjans personals, sobre el pressupost, el règim retributiu del Síndic o Síndica i del personal al servei de la institució i el règim jurídic pel que fa a la comptabilitat, despeses, pagament i adquisició de béns i drets.

Amb les previsions del títol VI, relatives al deure de col·laboració amb el Síndic de Greuges dels subjectes supervisats, es recull el que estableix el text estatutari en l'article 78.5 quan regula l'obligació de col·laborar que tenen les administracions públiques i altres entitats i persones que estan subjectes a la seva actuació. El règim de col·laboració implica subministrar informació i documentació i facilitar l'accés als espais per obtenir la informació necessària. S'introdueixen també previsions relatives a la recerca de persones al servei de les administracions o de les entitats vinculades i la possibilitat de subscriure acords per crear marcs de col·laboració i de comunicació mútua amb els subjectes sotmesos a supervisió del Síndic.



Destaquen les previsions que incorporen l'article 59 i 60 de la Llei. La primera recull la possibilitat que el Síndic sol·liciti la col·laboració de l'Administració general de l'Estat a Catalunya en les actuacions que dugui a terme en exercici de les seves competències. La segona estableix que les administracions, organismes, empreses i persones que siguin objecte d'una investigació d'una institució, en l'àmbit estatal o de la Unió Europea, ho han de comunicar al Síndic. De conformitat amb el que ha establert el Consell de Garanties Estatutàries en el dictamen emès en relació amb la Llei del Síndic, en la seva fase de projecte, aquesta obligació de comunicar al Síndic les investigacions del Defensor o d'altres institucions anàlogues que recau sobre el subjecte investigat, s'ha d'interpretar com un deure de col·laboració amb el Síndic que no comporta, però, una conseqüència jurídica, en cas que sigui inobservat.

En darrer terme, en aquest mateix títol es descriuen també els supòsits en què es considera que hi manca col·laboració i obstaculització a les actuacions del Síndic i les actuacions que es poden dur a terme davant l'incompliment de les resolucions del Síndic, després d'haver-ne acceptat els suggeriments o les recomanacions. Com a clàusula de tancament es preveu que les actuacions d'incompliment puguin incórrer en responsabilitat penal, d'acord amb la legislació vigent, donant-ne trasllat al Ministeri Fiscal. Com a mecanismes de garantia es regulen una sèrie de mesures en cas que els subjectes supervisats no proporcionin la informació o la documentació sol·licitades, entre les quals es preveu la personificació del Síndic en la dependència administrativa o la publicitat d'aquesta manca de col·laboració en l'informe anual que la institució ha de presentar al Parlament de Catalunya.

El títol VII regula les relacions del Síndic amb el Parlament i estableix de forma detallada el contingut de l'informe anual, la possibilitat de presentar informes monogràfics de caràcter extraordinaris i les compareixences del Síndic o Síndica davant la Comissió del Síndic del Parlament.

En darrer terme, destaquen també les previsions del títol IX relatives a les relacions institucionals i de projecció exterior del Síndic, en què s'estableix de manera expressa la relació de col·laboració amb el Defensor del Poble, col·laboració perfectament compatible, tal com assenyala el preàmbul de la Llei, amb el respecte als àmbits competencials respectius. Així mateix s'estableix també la necessitat de col·laboració mútua entre els defensors locals i el Síndic i es regulen les relacions de col·laboració amb l'Administració de justícia i amb el Ministeri Fiscal. De la mateixa manera, es preveu que el Síndic pot establir relacions de col·laboració tant amb organismes públics com privats que vetllen per garantir el lliure exercici dels drets i llibertats, i participar en organitzacions internacionals amb finalitats afins a les seves i que tinguin per objecte la promoció de la figura dels *ombudsmen* i la defensa i promoció dels drets i llibertats i del principi de bona administració, aspecte, com hem vist, molt potenciat amb aquesta nova Llei.



La seu del Síndic de Greuges de Catalunya està al passeig de Lluís Companys, número 7, de Barcelona
Foto: Greg Goodwin

7. Conclusions i noves perspectives de futur

El Síndic de Greuges necessitava una nova regulació per adaptar-se al text estatutari i que recollís les principals necessitats i adaptacions fruit de l'experiència de més 25 anys d'exercici de les funcions. Amb aquesta norma nova es consoliden i amplien les atribucions d'una institució cabdal en el sistema institucional català, dotat, com ha estat fins ara, de prestigi i de reconeixement públic, com una mostra més de la institucionalització de la democràcia i de la garantia dels drets i llibertats de les persones a Catalunya.

Després de la necessària adaptació de les seves atribucions i amb el repte que suposa l'àmbit ampliat d'actuació i les noves funcions com a autoritat catalana per a la prevenció de la tortura, la institució del Síndic de Greuges es troba dotada, amb aquesta nova Llei, de les eines que li eren indispensables per afrontar els anys venidors i les noves necessitats que presenta el nostre context actual.

Amb els anys, la necessitat de tutelar, garantir i vetllar pels drets i llibertats de les persones ha esdevingut un dels fins que més rellevància adquireixen per avançar cap a una societat rica en valors i socialment avançada. Només cal parar atenció a les necessitats de la nostra cultura per veure que la tutela i la garantia dels drets és i ha de continuar essent un dels objectius fonamentals de les societats modernes i avançades. El Síndic és, doncs, una peça clau per contribuir en l'assoliment d'aquest objectiu i la forma renovada d'actuació i els nous mecanismes que li atribueix aquesta Llei, amb la confiança de les persones, una eina principal per aconseguir-lo.

Rafael Ribó renova per nou anys el càrrec de Síndic de Greuges de Catalunya



Rafael Ribó és oficialment síndic de greuges de Catalunya des de l'1 de març passat, dia en què va prometre el càrrec en un acte encapçalat pel president del Parlament, Ernest Benach, i en presència del president de la Generalitat, José Montilla. Ribó, reelegit per un mandat de nou anys, va exposar davant la mesa del Parlament la seva voluntat de "vetllar per l'observança i el compliment de la Constitució i l'Estatut d'autonomia de Catalunya" i exercir, d'acord amb la seva consciència i amb honor, el càrrec de síndic de greuges, que ocupa des del juliol de 2004.

El síndic va destacar durant el seu discurs "l'honor que el Parlament l'hagi elegit síndic de greuges en el marc d'un nou estatut i amb una nova llei" i va avançar que les prioritats de futur de la institució són abordar "els nous reptes econòmics amb algunes administracions públiques amb dificultats per respondre a les necessitats socials, la necessitat de cohesió o el tractament dels nous immigrants".

A l'acte hi va haver la presència de personalitats destacades de l'àmbit polític i jurídic, com el defensor del poble, Enrique Múgica; la presidenta del Tribunal Superior de Justícia de Catalunya, Maria Eugènia Alegret; la fiscal en cap, Teresa Compte; el vocal del Consell General del Poder Judicial, l'exdiputat Ramon Camp, i el director de l'Oficina Antifrau, David Martínez Madero, entre d'altres.

Rafael Ribó, nascut el 10 de maig de 1945, va ser l'únic candidat proposat pels grups parlamentaris i el ple del Parlament el va reelegir el 10 de febrer passat per 117 vots a favor, tres en contra i tres abstencions. Ribó és el tercer síndic de greuges de Catalunya. El primer va ser Frederic Rahola, que, elegit el 1984 i reelegit el 1989, va ocupar el càrrec fins a la seva mort, el 23 de novembre de 1992. Anton Cañellas el va succeir el febrer del 1993, i el 1998 va ser reelegit per a un segon mandat de cinc anys, que es va allargar fins el juny de 2004.

Poc dies després que la Cambra el reelegís, Rafael Ribó va presentar al president del Parlament l'informe del treball elaborat per la institució al llarg de l'any 2009, exercici durant el qual el Síndic va atendre 28.504 persones en 24.960 actuacions, de les quals 5.941 derivaven de queixes, 105 eren d'ofici i 18.914, consultes. El síndic va alertar, durant la presentació de l'informe de 2009, de "l'increment de queixes relacionades amb els ajuts socials en època de crisi" i va fer una crida perquè "s'accentuin les prioritats per evitar l'exclusió social".